

УДК 330:338

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ ДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Леся Шелудько

*Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва,
Харків, Україна*

Резюме. Враховуючи обмеженість державного управління та необхідність пошуку інноваційних рішень на основі швидких технологічних розробок, вирішення соціальних проблем сучасного суспільства вимагає активного залучення громадянського суспільства. В боротьбі з продовольчою незахищеністю та харчовими відходами в розвинених країнах зарекомендували себе міжнародні агенції, які накопичили значні нароби та розробили для цього спеціальну інфраструктуру. Прикладом таких організацій є продовольчі банки. Вперше вони з'явилися у США, а потім розповсюдили приклад своєї діяльності на всі континенти. Основна їх роль полягає в залученні пожертв у вигляді продуктів харчування, прийняття грошей для купівлі їжі, управління програмами продовольчої допомоги, зменшення впливу на навколишнє середовище, передавання потреб благодійних організацій постачальникам, зберігання запасів продовольства, проведення інформаційних кампаній, контроль продуктів. У різних країнах існують різні моделі діяльності продовольчих банків. Але всі вони працюють за певними принципами. Суб'єкти громадянського суспільства або продовольчі банки розробили заходи щодо боротьби з продовольчою незахищеністю і мають ключові переваги. Однією з ключових сильних сторін суб'єктів громадянського суспільства є сильна внутрішня мотивація їх волонтерів, яка, як правило, призводить до усвідомлених і сильних зусиль для досягнення цілей організації, яких важко досягти організаціям з оплачуваними працівниками. Окрім того, благодійні організації мають змогу мобілізувати громадян та підприємства для пожертв на продовольство. Недовіра громадян до ефективного функціонування держави, а також негативний настрій щодо внесків держави понад високі податки та внески на соціальне забезпечення перешкоджають можливості державної служби досягти такого ж ступеня мобілізації для пожертв на харчування. Крім того, учасники громадянського суспільства накопичили знання про потреби в продовольчій допомозі на місцевому рівні. Тому поява і розвиток продовольчих банків у світі має дуже велике значення для продовольчої безпеки. Саме цей досвід слід перейняти Україні для вирішення проблем продовольчої безпеки в країні.

Ключові слова: продовольча безпека, банк продовольства, громадські організації.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06.046

Отримано 14.12.2019

UDC 330:338

THE IMPORTANCE OF FOOD BANK DEVELOPMENT FOR FOOD SECURITY IN UKRAINE

Lesia Sheludko

*Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev,
Kharkiv, Ukraine*

Summary. Taking into account the limited public administration and the need to find innovative solutions based on rapid technological developments, the solution of social problems of modern society requires active involvement of civil society. In the developing countries the international agencies which have considerable expertise and developed special infrastructure for this established themselves in the struggle against food

insecurity and food waste. Food banks are an example of such organizations. They first appeared in the United States and then distributed the example of their activities through all continents. Their main role is to attract donations in the form of food, to accept money to buy food, to manage food assistance programs, to reduce environmental influence, to transfer the needs of charity organisations to suppliers, to store food supplies, to conduct information campaigns, to control products. There are different patterns of food banks activity in different countries. But they all operate according to certain principles. Civil society persons or food banks developed measures concerning struggle against food insecurity and have key advantages. One of the key strengths of civil society persons is the strong self-motivation of their volunteers, which, as a rule, results in conscious and strong effort to achieve the organizations goals that are difficult to achieve for organizations with paid employees. In addition, charity organisations have the opportunity to mobilize citizens and businesses for food donations. Citizens disbelief in the effective functioning of the state, as well as their negative attitude towards state contributions in excess of high taxes and social security contributions prevent the possibility of the public service to achieve the same mobilization degree for food donations. Moreover, civil society participants gained knowledge about food assistance needs at the local level. Therefore, the emergence and development of food banks in the world is very important for food security. This particular experience Ukraine should adopt to solve food security problem in the country.

Key words: food security, food bank, NGOs.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.046

Received 14.12.2019

Постановка проблеми. Бідність стала найважливішою рисою вітчизняного буття. Офіційні урядові сайти надають одні дані, а насправді реальність зовсім інша. Можна впевнено казати про досить серйозні зміни у споживчій поведінці населення, яка перейшла до режиму економії на продуктах харчування. Усе це сигналізує як про зниження рівня й якості життя, так і про загострення проблеми продовольчої безпеки нашої країни.

Відповідно до розрахунку прожиткового мінімуму на місяць на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення, заявлені суми ніяк не є об'єктивними. Більше того, вони дають змогу купувати продукти харчування лише найнижчої якості [1].

В останні десятиліття, не зважаючи на прорив у технологіях та підвищення продуктивності виробництва продовольства, їжа – основне джерело всіх людських потреб – перебуває поза межами досяжності близько мільярда людей в усьому світі. Досить примітним є факт, що в аграрних країнах (якою є Україна) люди голодують частіше. Це пояснюється тим, що зі зростанням частки аграрного сектора в економіці України її населення біднішає (зростає частка витрат на продовольство за інших рівних умов), а саме на кожні 10% зростання частки аграрного сектора у ВВП частка витрат на продовольство збільшується на 1%. Зростання реального валового виробництва теж робить населення біднішим. Тільки зростання доданої вартості в сільському господарстві на душу населення зменшує бідність (на 10% зростання доданої вартості бідність зменшується на 0,07% за інших рівних умов). Однак зростання доданої вартості в інших секторах економіки дає майже втричі сильніший ефект на бідність [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій, щодо продовольчої безпеки, дозволив з'ясувати, що для досягнення продовольчої безпеки країна повинна досягти трьох основних цілей: забезпечення достатності запасів продовольства з точки зору кількості, якості та різноманітності їжі; досягнення стабільності в потоці поставок; забезпечення сталого доступу до наявних харчових продуктів для всіх, хто їх потребує. Досягнення цих цілей забезпечує реалізацію двох основних принципів продовольчої безпеки: фізичну доступність та економічну достатність. Роботу в даному напрямку проводили і проводять такі визначні вітчизняні вчені, як В. Я. Амбросов, Ю. Д. Білик, О. І. Гойчук [3], А. В. Гордєєв, Р. М. Дацків, С. М. Кваша, О. В. Кочетков, І. І. Лукінов, Л. О. Мармуль, Р. В. Маркова, Б. В. Пасхавер [4], П. Т. Саблук [5], О. В. Скидан [6], В. О. Точилін, О. В. Ульяновченко [7], Л. М. Худолій, Г. В. Черевко, О. М. Шпичак,

В. В. Юрчишин. Їх праці окреслюють дуже широке коло проблем, що стосуються продовольчої безпеки, її понятійного апарату, визначення її рівня, індикаторів. Але питання участі громадських організацій, а саме продовольчих банків у забезпеченні продовольчої безпеки кожного громадянина країн, не розкриті взагалі.

Метою нашого дослідження є розкриття сутності такої організації, як «продовольчі банки» та їх розвиток у світі, та, зокрема, в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інфраструктура формування продовольчої безпеки на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні – це складна економічна система, що базується на функціонуванні суб'єктів інфраструктури сільськогосподарського та продовольчого комплексів. Встановлено, що інституційний підхід до визначення інфраструктури дозволяє визначати її як сукупність інститутів та інституцій, що забезпечують формування продовольчої безпеки держави [8]. Але хочемо не погодитися з автором щодо визначення інфраструктури формування продовольчої безпеки, оскільки також потужну роль виконують громадські організації в забезпеченні формування продовольчої безпеки. Найбільше значення для вирішення соціальних проблем та продовольчої незахищеності в усьому світі мають учасники громадянського суспільства. Міжнародна практика показала, що в таких країнах, як Франція, Італія, США, Польща громадські організації взяли на себе центральну координуючу роль в управлінні ресурсами для боротьби з продовольчою бідністю. Крім того, огляд офіційних документів виявив, що проводиться пошук способів збільшення пожертвувань на продовольство, що є ключовою особливістю функціонування цих органів як другого найбільш прийняттого (після профілактики) способу боротьби з харчовими відходами.

Активізація суб'єктів громадянського суспільства в боротьбі з продовольчою бідністю та зменшенням харчових відходів має важливі переваги. З недоліків найважливішим є зниження здатності державних служб контролювати цей процес при діяльності поза державною адміністрацією. Це створює побоювання неправильного використання ресурсів неурядовими організаціями.

Однак багаторічна діяльність багатьох суб'єктів громадянського суспільства з прозорими й суворими внутрішніми та зовнішніми аудиторськими процедурами на міжнародному рівні показує, що можливий ефективний соціальний контроль їх функціонування. Тому найкращим рішенням для боротьби з продовольчою незахищеністю та харчовими відходами є максимальне використання перерахованих вище переваг залучення громадських організацій, максимально використовувати їх діяльність і надалі розвивати свої новітні технології та інфраструктуру.

Найкращим прикладом такої діяльності є продовольчий банк. Це – неприбуткова благодійна організація, котра збирає продовольчі товари, в тому числі товари, термін зберігання яких добігає кінця, від виробників, торговельних організацій, закладів харчування, приватних осіб та інших постачальників і передає голодуючим.

Відповідно продукти, які не були продані чи спожиті, але мають гарні споживчі якості та можуть опинитися на смітнику, стають у пригоді тим, хто потерпає від голоду.

У різних країнах існують різні моделі діяльності продовольчих банків. Дві з них найпоширеніші. Перша – продовольчий банк безкоштовно отримує, зберігає, контролює якість, транспортує та передає продукти безпосередньо голодуючим. Друга – продовольчий банк безкоштовно приймає, контролює якість, зберігає та транспортує продукти, після чого передає їх не безпосередньо голодуючим, місцевим державним, громадським, іншим благодійним організаціям та соціальним установам, котрі розподіляють продукти серед нужденних.

Робота продовольчих банків проводиться на таких принципах:

- принцип некомерційної діяльності (без прибутку) – здійснюється шляхом вільного придбання продовольства і його вільного поширення;
- принцип надання їжі нужденним через благодійні організації;
- створення зв'язків між організаціями, установами і людьми відповідно до принципу аполітичного й світоглядного різноманіття;
- банки надають допомогу місцевим громадам.

Роль продовольчого банку полягає в наступному:

- а прийняття пожертв непромислових продуктів харчування;
- б прийняття грошей від компаній чи фізичних осіб, які купують їжу, а потім дарують її благодійним організаціям, їдальням та соціальним службам, які підтримують нужденних;
- в управління європейськими та національними програмами продовольчої допомоги;
- г зменшення негативного впливу на навколишнє середовище;
- д передача потреб благодійних організацій постачальникам;
- е зберігання запасів у безпечному середовищі для благодійних організацій, які потім можуть зосередитися на наданні негайної допомоги людям, які потребують;
- є проведення інформаційних кампаній щодо харчових відходів та правильного харчування;
- ж заохочення соціальної відповідальності та солідарності, закликаючи до волонтерства й жертвувань. Продовольчий банк спеціалізується на таких способах організації, як управління зберіганням, логістикою та розповсюдженням продуктів харчування;
- з контроль продуктів (сортування та зберігання; контроль якості; ланцюговий моніторинг; управління запасами).

Ефективність роботи продовольчих банків визначається виявленням та розпорядженням продовольчим надлишком. За підтримки волонтерів продовольчі банки співпрацюють з компаніями, що займаються виробництвом, переробкою, розповсюдженням та торгівлею харчовими продуктами, з метою отримання продукції, що не споживається ринком. Потім їжу зберігають у відповідних умовах (сховища, камери для заморожування), залежно від їх виду, з дотриманням норм безпеки та гігієни. Розвиток інфраструктури для зберігання великих обсягів продовольства та відповідного обладнання для поводження з нею є ще однією складовою операційної моделі продовольчих банків. Продовольчі банки отримують і доставляють їжу, як і всі компанії в галузі, й кожен крок реєструють для прозорості, підзвітності й статистичних цілей. З цією метою все управління продуктами здійснюється за допомогою професійних програм. Нарешті, соціальні партнери приймають їжу від продовольчих банків і пропонують її кінцевим бенефіціарам. Основними критеріями відбору операторів є їх правовий статус (відсутність партнерства з неформальними групами громадян), їхня некомерційна природа та відповідність їх діяльності. Продовольчі банки оцінюють соціальних партнерів, які підтримують та визначають потреби в їжі, залежно від виду та їх кількості. Водночас соціальні партнери надають консультації, послуги з соціальної реінтеграції та ширшу матеріальну допомогу кінцевим бенефіціарам.

Продовольчі банки також збирають грошові пожертви від приватних осіб та організацій для оплати зберігання, транспортування продуктів.

Продовольчі банки існують завдяки волонтерам, які допомагають у пошуку постачальників, сортуванні, перевірці якості, транспортуванні продуктів.

Враховуючи обмеження державного управління та необхідність пошуку інноваційних рішень на основі швидких технологічних розробок, зусилля для вирішення соціальних проблем сучасного суспільства вимагає активного залучення громадськості.

Особливо це стосується боротьби з продовольчою незахищеністю та харчовими відходами. В розвинених країнах є міжнародні агенції, які накопичили значні новації та розробили для цього спеціальну інфраструктуру. Суб'єкти громадянського суспільства, які розробили заходи щодо боротьби з продовольчою незахищеністю, мають деякі ключові переваги перед новоствореною службою державного уряду. Оскільки благодійні організації, що фінансуються в основному за рахунок пожертв, базуються на діяльності мережі волонтерів, для яких основною мотивацією є задоволення, яке вони отримують завдяки допомозі, що вони надають іншим людям, та завдяки їх внеску в громаду. Дослідження в галузях психології та поведінкової економіки виявили, що в сукупності з сильними внутрішніми мотивами, коли люди насолоджуються діяльністю, не отримуючи додаткової винагороди, застосовують зовнішні мотивації, такі, як фінансова компенсація, може призвести до зменшення інтенсивності їх зусиль.

Тому однією з ключових сильних сторін суб'єктів громадянського суспільства є сильна внутрішня мотивація їх добровольців, яка, як правило, призводить до усвідомлених і сильних зусиль для досягнення цілей організації, яких важко досягти організаціям з оплачуваними працівниками. Окрім того, благодійні організації мають змогу мобілізувати громадян та підприємства для пожертв. Недовіра громадян до ефективного функціонування держави, а також негативний настрій щодо соціального забезпечення перешкоджають можливості державної служби досягти такого ж ступеня мобілізації для жертвувань на харчування. Крім того, учасники громадянського суспільства накопичили знання про потреби в продовольчій допомозі на місцевому рівні. Вищевказані знання набувають більш конкретної та ґрунтовної форми шляхом розвитку мереж бенефіціарів та установ. Наявність цих мереж дозволяє швидше та ефективніше розподіляти жертвування, що отримані внаслідок харчового надлишку. Відповідно, розвинені відносини громадських організацій з підприємствами-виробниками та підприємствами-реалізаторами дозволяють їм ефективніше реагувати на потребу в конкретних продуктах, що виникли в мережі бенефіціарів. Нарешті, ефективне отримання та управління продуктами харчування вимагає дотримання конкретних стандартів, які забезпечують якість та безпеку продуктів. Дотримання цих специфікацій вимагає знань та інфраструктури, таких, як склади, холодильники та відповідні транспортні засоби. Як показано нижче, в розвинених країнах для цього були розроблені значні інфраструктурні комунікативні служби, що мають можливість для подальшого розвитку, особливо в районах країн за межами великих міських центрів.

Міжнародний успіх моделі продовольчого банку базується на його простоті, а також на перевагах, що з'являються на окремих етапах:

- Для компаній, що пропонують надлишки виробництва, це частина їх соціальної відповідальності, також існують фінансові вигоди, що залежать від законодавства кожної країни.
- Відповідальність за «оцінку» продуктів харчування та закладів покладається на продовольчі банки, які беруть на себе зобов'язання фіксувати вплив поставок, координуючи всі практичні аспекти руху товарів.
- Соціальні партнери продовольчого банку отримують їжу від кількох видів та компаній з одного центрального місця. Довготермінове співробітництво з їхніми продовольчими банками допомагає координувати свої внутрішні процеси, скорочуючи при цьому їх витрати, полегшуючи здійснення узгоджених добровільних дій. Побудова відносин довіри – також важливий актив. У продовольчих банках можна знайти різноманітні адаптації та додаткові дії різних держав, що беруть участь у ФЕВА, залежно від потреб та проблем у кожній країні.

У продовольчого банку є багаторічна історія діяльності, яка поширюється на всі континенти. Минуло півстоліття з моменту заснування у 1967 році першого продовольчого банку у Фініксі, штат Арізона, Сполучені Штати Америки (США).

У середині 1960-х років у деяких штатах США соціальна політика перейшла від перерозподілу надлишків продовольства до видачі продовольчих талонів. Нова система надала пільговикам більшу можливість вибору продуктів, які вони споживають, однак невдачі в ході цього процесу (наприклад, талони не були безкоштовними), призвели до збільшення бідності.

Тоді засновник Першого продовольчого банку Джон ван Хенгель, колишній бізнесмен, пропонував свої послуги як волонтер у громадській їдальні. Він зауважив, що багато власників магазинів витрачають даремно їжу, викидаючи продукти, термін придатності яких закінчується. Ван Хенгель вирішив зібрати цю їжу у торговців і регулярно надавати її муніципальним відвідувачам. Розуміючи, що продуктові магазини викидають їжу, придатну для споживання через проблеми з упаковкою чи забрудненням, він організував збір цих продуктів для установи, в якій добровільно працював. Однак виявив, що кількість перевищує потреби установи. Отже, ідея полягала в тому, щоб створити організацію, яка б збирала і зберігала ці продукти як банк, і координувала їх розподіл на місця харчування та інші споріднені заклади. Згодом заклад розширився на всі штати США, Канаду та інші країни світу. У 1975 році продовольчий банк Phoenix отримав від уряду США грант на розвиток продовольчих банків по всій країні, а в 1976 р. був створений Мережевий продовольчий банк США, тепер називається «Feeding America», який нараховував більше 200 банків харчових продуктів.

Food banks в Канаді – це благодійні волонтерські організації, які допомагають новим іммігрантам і жителям країни в отриманні безкоштовних продуктів харчування.

Роздачею займаються різні благодійні, й не тільки, організації.

Особливості food banks в Канаді:

- споживач нічого не вибирає, а бере те, що дають; кількість їжі залежить від кількості членів сім'ї. Для маленьких дітей іноді видають ще й спеціальні продукти;
- кількість відвідувань цих закладів на місяць обмежена (зазвичай раз або два рази на тиждень, але буває й інший графік). Також можна ходити в різні Food banks, це не заборонено;
- в безкоштовних годівницях найчастіше потрібна реєстрація. Є food banks, де все без реєстрації, але там найчастіше потрібно заплатити (1–3 \$);
- годівниці, зазвичай, при церквах та благодійних організаціях.

Найбільш розповсюдженими продуктами є соуси, консерви, крупи, чіпси, крекери, сік, макаронні вироби, фрукти, овочі, іноді м'ясні продукти, зелень, хліб, печиво та інше. Буває таке, що продукти протерміновані, але зазвичай термін придатності ще прийнятний і їжа годиться до вживання.

Послугами продовольчих банків користуються не тільки бомжі, безробітні та невдахи. Туди ходять люди різних соціальних прошарків. Досить багато слов'ян. Немає нічого поганого або ганебного скористатися послугами food bank, особливо, якщо людина – новий іммігрант або її спіткали фінансові труднощі. Іноді там можна побачити і людей на дорогих машинах. Користування послугами продовольчого банку дозволяє економити значні суми на їжі щомісяця.

В Європі перший продовольчий банк створений у Парижі в 1984 році, а незабаром створений продовольчий банк в Брюсселі. Європейська федерація банківської справи створена в 1986 році (FEBA) і впроваджувала свій досвід та ноу-хау для створення продовольчих банків в інших європейських країнах.

У даний час в FEBA беруть участь 326 банків харчових продуктів та місцеві відділення з 23 країн. FEBA також працює з відповідною федерацією Німеччини, яка налічує 930 членів.

FEBA – неурядова організація, що базується в Парижі. Її очолює Рада директорів, яка обирається кожні три роки Генеральною асамблеєю (GA) організації. Генеральна асамблея складається з представників продовольчих банків різних країн.

У Греції він був заснований з ініціативи Герасимоса Василопулоса. Його створення було затверджено указом президента у червні 1995 року. Банк є членом Федерації європейських продовольчих банків, яка має близько 247 банків харчових продуктів у 21 європейській країні. Для виконання своєї мети він збирає безкоштовні продукти харчування, напої та засоби для прибирання від компаній та приватних осіб, які потім безкоштовно роздають установам (будинкам для старих, дитячим будинкам тощо) та бездомним нужденним людям, які гостро потребують.

У 1993 році продовольчими банками зацікавилися в Польщі. За ініціативою Яцека Куроня створили перший «SBC Food Bank» у Варшаві. У 1993 – 95 роках в Яворі, Лодзі та Пилі, а потім в Кракові, Коніні і Лешно було створено більше банків. У 1997 році сформувалася Федерація польських банків продовольства. В даний час вона об'єднує 27 продовольчих банків. Завдання Федерації – просувати ідею «Продовольчих банків», представляти її й координувати діяльність на національному рівні. Процес створення продовольчих банків у різних регіонах Польщі є безперервним і характеризується величезною динамікою. Про це свідчать нові штаб-квартири продовольчих банків у багатьох польських містах, а також їх діяльність, що здійснюється в численних проектах.

Розвиток продовольчих банків не пройшов і повз України. На нормативно-правовому рівні у 2006 р. народними депутатами України В. М. Сушкевичем, Р. В. Богатирьовою, М. Г. Жулинським, А. В. Толстоуховим, І. О. Герасимовим, Т. Д. Бахтєєвою, К. Т. Вашуком розроблений проект Закону України «Про продовольчі банки». Цим законопроектом Верховна Рада ставила за мету впровадити систему продовольчих банків.

Цей документ регулює всі питання створення, реєстрації продовольчих банків, а також їхнього управління, формування продовольчих ресурсів і особливості їх реалізації через продовольчі банки [9].

За цим нормативним актом, продовольчі банки – це не підприємницькі, неприбуткові організації, які виконують важливу соціальну місію, є сполучною ланкою між виробником і споживачем харчових продуктів, причому споживачем, який у звичайних умовах не має можливості придбати ці продукти.

Впровадження системи продовольчих банків зможе вирішити такі проблеми, як:

- вирішення проблеми неефективного використання харчових продуктів;
- пом'якшення соціальної напруги в окремих регіонах України;
- формування солідарної відповідальності виробників харчових продуктів та медикamentів, органів державної влади та місцевого самоврядування, недержавних благодійних організацій за раціональне використання харчових продуктів і медикamentів, сприяння подоланню бідності в Україні;
- зменшення фінансового навантаження на виробників харчових продуктів та медикamentів, пов'язаного зі збитковою реалізацією чи знищенням доброякісних продуктів, що не можуть бути реалізованими;
- популяризація національних торгових марок виробників харчових продуктів і медикamentів.

Хоча сьогодні в Україні формально немає надлишку харчових продуктів, але проблема раціонального використання їх, що не можуть бути реалізованими в місцях

їхньої концентрації, уже присутня і з відродженням національної харчової промисловості та сільського господарства буде загострюватися. Приклад Польщі, Латвії, а тепер Литви та Естонії тут є досить яскравим.

У цій ситуації видається можливим і в Україні запровадити подібну до американської чи європейської системи більш раціонального й ефективного використання харчових продуктів через мережу «продовольчих банків». Враховуючи специфіку проблем України, доцільно надати можливість продовольчим банкам виступити посередником між виробником та споживачем допомоги не тільки харчових продуктів, але й медикаментів. Це дасть змогу поліпшити й медикаментозне забезпечення нужденних, для яких ліки стали недосяжною мрією. Особливістю української версії закону про продовольчі банки є спроба передбачити для продовольчих банків можливість накопичувати не тільки продовольчі ресурси для соціально вразливих груп, але й медикаменти. З погляду авторів закону це логічно, оскільки лише спеціалізовані організації, які мають відповідні умови для зберігання продуктів, можуть створити подібні умови й для медикаментів. Сьогоднішня практика, коли цими питаннями займаються будь-які благодійні організації, навряд чи є безпечною для кінцевих споживачів продуктів чи медикаментів.

Законопроект складається із 11 розділів та 69 статей, що охоплюють усі основні проблеми, які має вирішити майбутній закон. У першому розділі наведено загальні положення. Найбільш важливим у цьому розділі є спроба визначити мету правового регулювання – створення умов для раціонального використання продовольчих ресурсів в Україні. Особливо важливим є означення таких термінів: продовольчий банк (ПБ), набувач допомоги від ПБ, кінцевий споживач допомоги від ПБ тощо.

Більшість цих термінів є нові для українського законодавства. Тому потребують свого означення для однозначного розуміння суті чи змісту кожного терміна.

У цьому ж розділі означено пріоритети щодо відносин між органами державної влади, місцевого самоврядування та продовольчими банками [10].

У другому розділі регулюються всі питання утворення та реєстрації продовольчих банків з урахуванням їх особливостей. Найважливішими тут є обмеження щодо організаційно-правових форм продовольчого банку та засновників. Цей закон скорочує перелік можливих засновників з боку юридичних осіб. Принципово новим є спроба врегулювати назву таких організацій. Це також важливо, оскільки в Україні слово «банк» асоціюється передусім лише з фінансовими установами.

Також у нормативному акті зазначені розділи щодо реєстрації, об'єднання, управління та ліквідації продовольчих банків.

Сьогодні в Україні відсутнє спеціальне законодавство, яке б було сприятливим для утворення та ефективної діяльності таких специфічних організацій, як «продовольчі банки». Навіть утворені нині в Україні організації, які називаються «продовольчими банками», по суті ними ще стати не можуть, оскільки утворені за законом «Про благодійність та благодійні організації» [11], який для цієї місії є малоприматним. Ще менш придатним для цього є закон «Про громадські об'єднання» [12].

Прикладом діяльності продовольчого банку в Україні можна вважати благодійну організацію «Київський міський благодійний фонд «Фудбенк» (КМБФ «Фудбенк»), яка є членом Європейської федерації продовольчих банків, до якої входять 23 банки в Європі. Вона співпрацює з багатьма виробниками продукції, благодійними й громадськими організаціями. Але вони постійно займаються розширенням та оновленням бази постачальників і регіонального розвитку. На даний момент КМБФ «Фудбенк» працює не в усіх областях України через відсутність контактів із виробниками в деяких регіонах. Цю продукцію вони розповсюджують серед понад

150 громадських і благодійних організацій, які опікуються дітьми-сиротами, людьми з інвалідністю, людьми похилого віку, багатодітними сім'ями, ветеранами та самотніми матеріями». Розповсюдження продукції серед населення здійснюється лише через благодійні та громадські організації. «КМБФ «Фудбенк» отримує продукцію від виробника й передає її благодійним організаціям, які розповсюджують цю продукцію серед населення. Благодійна організація «Київський міський благодійний фонд «Фудбенк» («КМБФ «Фудбенк») – це некомерційна організація, основною метою якої є об'єднання зусиль різних організацій, юридичних та фізичних осіб для здійснення благодійних заходів, спрямованих на поліпшення продовольчого забезпечення соціально незахищених верств населення та боротьбу з голодом. «КМБФ «Фудбенк» було зареєстровано в Україні 05.04.2011 року за підтримки Європейської Федерації продовольчих банків [13].

Висновки. Розглянувши історію розвитку, приклади діяльності продовольчих банків у розвинених країнах Європи та світу, а також передумови розвитку продовольчих банків в Україні, можемо сказати, що в розвинених країнах діяльність продовольчих банків широко розповсюджена й займає досить потужне місце в продовольчій безпеці цих країн. Продовольчі банки роблять суттєвий крок до вирішення проблеми фізичної та економічної доступності продовольства, в першу чергу, незахищених верств населення. Проте в кожній країні існують особливості діяльності продовольчих банків. Спільною рисою є допомога людям. Що стосується України, то розвиток продовольчих банків просувається дуже повільно й у мінімальному обсязі, хоча потреба в діяльності продовольчих банків існує суттєва.

Conclusions. Considering the history of development, examples of food bank activity in the developed countries of Europe and the world, as well as the assumptions of food banks development in Ukraine, we can state that in the developed countries, the food banks activity is widespread and ranks top in the food security of these countries. Food banks are taking a significant step towards solving the problem of physical and economic availability of food, first and foremost vulnerable segments of the population. However, in every country there are food banks activity peculiarities, but the common feature is assisting people. As for Ukraine, the progress of food banks development is very slow and minimal, although there is a significant need for food banks operation.

Список використаної літератури

1. Киш Л. М. Продовольча безпека України: актуальні питання якості та доступності продуктів харчування. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27 (1). С. 59–63.
2. Нивевевский О. Аграрная страна – бедная страна. URL: [http:// agroportal.ua/views/blogs/agrarnaya-strana-bednaya-strana/](http://agroportal.ua/views/blogs/agrarnaya-strana-bednaya-strana/).
3. Гойчук О. І. Продовольча безпека в Україні і світі. Київ: Науково-методичний центр аграрної освіти, 2003. 114 с.
4. Пасхавер Б. Сучасний стан продовольчої безпеки. Економіка України. 2006. № 4. С. 43–50.
5. Саблук П. Т., Білорус О. Г., Власов В. І. Глобалізація і продовольство. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 632 с.
6. Скидан О. В. Формування аграрної політики для забезпечення продовольчої безпеки країни. Економіка АПК. 2003. № 6. С. 19–25.
7. Ульяновченко О. В., Прозорова Н. В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. URL: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5.
8. Пчелянська Г. О. Формування інфраструктури продовольчої безпеки. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 4. С. 68–80.
9. В Україні з'являться продовольчі банки. URL <https://www.epravda.com.ua/news/2007/04/20/150071/>.
10. Концепція проекту закону «Про продовольчі банки в Україні». URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiC_suy3rTmAWhWF_CoKHT7sBOwQFjAAegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2Fzweb2%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D28101%26pf35401%3D93874&usq=AOvVaw1hqh8bQhyK0yJyRxAKAUkC.

11. Закон України «Про благодійність та благодійні організації». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 25. Ст. 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
12. Закон України «Про громадські об'єднання». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
13. Благодійна організація «Фудбенк» закликає виробників продукції та інші благодійні організації до співпраці. URL: <https://press.unian.ua/press/1824671-blagodiyna-organizatsiya-fudbenk-zaklikae-virobnikiv-produktsiji-ta-inshi-blagodiyni-organizatsiji-do-spivpratsi-video-foto.html>.

References

1. Kysh L. M. Prodovolcha bezpeka Ukrainy: aktualni pytannia yakosti ta dostupnosti produktiv kharchuvannia. Prychornomorski ekonomichni studii. 2018. Vol. 27 (1). P. 59–63. [In Ukrainian].
2. Nyvevskiy O. Ahrarnaia strana – bednaia strana. URL: <http://agroportal.ua/views/blogs/agrarnaya-strana-bednaya-strana/>. [In Russian].
3. Hoichuk O. I. Prodovolcha bezpeka v Ukraini i sviti. Kyiv: Naukovo-metodychnyi tsentr ahranoi osvity, 2003. 114 p. [In Ukrainian].
4. Paskhaver B. Suchasnyi stan prodovolchoi bezpeky. Ekonomika Ukrainy. 2006. No. 4. P. 43–50. [In Ukrainian].
5. Sabluk P. T., Bilorus O. H., Vlasov V. I. Hlobalizatsiia i prodovolstvo. Kyiv: NNTs IAE, 2008. 632 p. [In Ukrainian].
6. Skydan O. V. Formuvannia ahranoi poltyky dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky krainy. Ekonomika APK. 2003. No. 6. P. 19–25. [In Ukrainian].
7. Ulianchenko O. V., Prozorova N. V. Prodovolcha bezpeka – osnova natsionalnoi bezpeky derzhavy. URL: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5. [In Ukrainian].
8. Pchelianska H. O. Formuvannia infrastruktury prodovolchoi bezpeky. Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky. 2018. No. 4. P. 68–80. [In Ukrainian].
9. V Ukraini zivliatsia prodovolchi banky. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2007/04/20/150071/>. [In Ukrainian].
10. Kontseptsiiia proektu zakonu “Pro prodovolchi banky v Ukraini”. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiC_suy3rTmAWhWF_CoKHT7sBOwQFjAAegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2Fzweb2%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D28101%26pf35401%3D93874&usq=AOvVaw1hqh8bQhyK0yJyRxAkAUKC. [In Ukrainian].
11. Zakon Ukrainy “Pro blahodiinist ta blahodiini orhanizatsii”. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2013. No. 25. St. 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>. [In Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy “Pro hromadski obiednannia”. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2013. No. 1. St. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. [In Ukrainian].
13. Blahodiina orhanizatsiia “Fudbenk” zaklykaie vyrobnykiv produktsii ta inshi blahodiini orhanizatsii do spivpratsi. URL: <https://press.unian.ua/press/1824671-blagodiyna-organizatsiya-fudbenk-zaklikae-virobnikiv-produktsiji-ta-inshi-blagodiyni-organizatsiji-do-spivpratsi-video-foto.html>. [In Ukrainian].